

PRÁCE S ATLASEM

Celkem 30 bodů

Potřebné vybavení: Školní atlas světa (Kartografie Praha, a. s.), pravítko, kalkulačka, psací potřeby

1

12 bodů

Doplňte chybějící pojmy do textu:

Od roku 2009 se legendární rallye Paříž – Dakar jezdí v Jižní Americe. V roce 2013 startovala z – hlavního města jihoamerického státu, ve kterém najdete prameny řeky Maraňón. V tomto státě se vedle španělštiny hovoří původními indiánskými jazyky: (vypište pojmenování alespoň jedné z indiánských jazykových skupin vyskytující se na území daného státu). Třetí etapa rallye končila ve městě, jež se jmenuje podle staré indiánské kultury a jejíž jméno nese také jedna oceánská litosférická deska. Díky aktivnímu konvergentnímu rozhraní, kdy se oceánská deska podsouvá pod Jihoamerickou pevninskou desku, vznikl jednak příkop a jednak vysoké pásmové pohoří Andy, které na jihoamerickém kontinentu mají délku

V další etapě závodu dostali řidiči nejasnou navigaci. V propozicích stálo, že mají pokračovat na jiho-východ a dojet do města, které má mezi 0,5–1 miliónem obyvatel a leží pod sopkou Misti. V tomto městě dostali závodníci za úkol jet dále asi 200 kilometrů na východ k západnímu okraji jezera, kde se průměrné roční srážky pohybují v intervalu mm.

Závod dále pokračoval na jih do chilského pobřežního města Arica. Následující etapy rallye byly jedny z nejtěžších, neboť vedly v aridní krajině do velkých nadmořských výšek a pak dále do sousední Argentiny. Zde se pod horami rozprostírají semiaridní roviny zvané Gran Chaco, hojně využívané k zemědělské produkci. Zemědělství je vůbec klíčové hospodářské odvětví Argentiny, neboť představuje cca % zahraničního exportu země. Den odpočinku měli závodníci v druhém největším městě Argentiny, které se jmenuje stejně jako španělské město na řece Guadalquivir. Další etapy rallye vedly zpátky do Chile. Životní úroveň této země patří k nejvyšším v rámci celé Latinské Ameriky. Například ukazatel střední délky života je svojí hodnotou srovnatelný s některými evropskými státy – vyberte z nabídky zemí, pro kterou tvrzení platí: Makedonie – Albánie – Srbsko. Závěrečné etapy rallye vedly podél pobřeží v klimaticky příjemném regionu, který se řadí k vegetačnímu pásu, do cíle v hlavním městě Santiago. Zde se mohly posádky přesunout po železnici, která má v Chile rozchod a která pokračuje na jih až do města v zálivu Corcovado.

2

6 bodů

V prosinci 2012 dala britská vláda své panovnici pěkný dárek – u příležitosti oslav 60. výročí nástupu královny na trůn byla vládou pojmenována část Antarktidy jako „Země královny Alžběty“ (ve tvém atlase není zakreslena). O tomto území pojednává následující text, ve kterém jsou však záměrně vynechané některé pojmy.

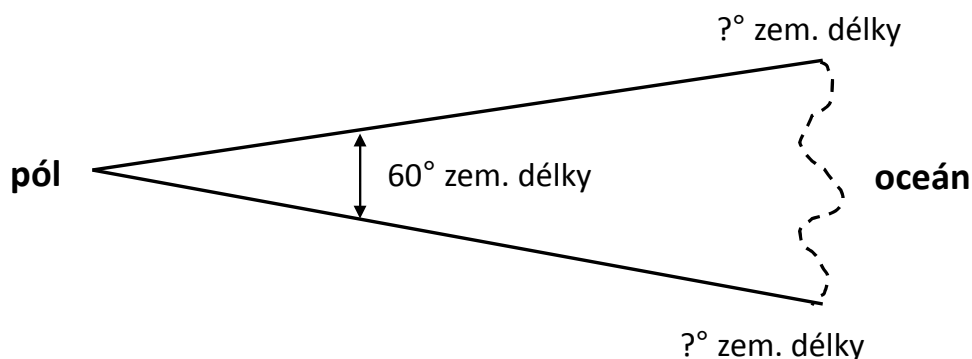
Doplň chybějící pojmy do textu:

„Země královny Alžběty pokrývá část Antarktidy o rozloze 169 tisíc čtverečních mil, tj.
..... čtverečních kilometrů (1 statutární míle odpovídá asi 1600 metrů).

Země královny Alžběty je vymezena jako trojúhelníkový výřez běžící od pólu až k moři, a to v šířce 60° zeměpisné délky (viz schématický náčrt níže, který je ovšem orientován jinak než ve tvém atlase). Na jedné straně je země ohraničena poledníkem zeměpisné délky, takže britská polární stanice Halley do ní spadá, ale Norský mys již ne. Na druhé straně je potom země ohraničena poledníkem zeměpisné délky, takže Smyleyův ostrov do ní spadá, ale Vinsonův masív již ne (hledané hodnoty jsou zaokrouhleny na desítky stupňů – např. 120° východní zeměpisné délky apod.).

Jako nejvyšší bod ležící uvnitř Země královny Alžběty udávají české školní atlasy světa horu , převyšující i takové alpské velikány jako je např. Grossglockner.

Pojmenování této rozlehlé oblasti „Země královny Alžběty“ rozlítlo vládu jistého velkého, asi čtyřicetimilionového jihoamerického státu – – který má o tuto část Antarktidy také zájem. Uvedený stát je tradičním místním britským rivalem a vede s Británií spor o , nedaleké souostroví v jižním Atlantiku, které obývá něco přes 2 000 lidí.“

3

12 bodů

V tabulce jsou uvedeny vybrané charakteristiky osmi afrických národních parků. Každý řádek náleží jednomu parku.

Přiřaď z následujícího seznamu národních parků správný název ke každému řádku tabulky.

Národní parky:

Banc d'Arguin, Bicuari, Gemsbok, Krugerův národní park, Selous, Sinave, Tai, Zémongo

Národní park	Průměrné roční srážky (mm)	Úmoří	Šírkové vegetační pásmo	Bývalá koloniální mocnost
	nad 2 000	Atlantik	tropický deštný les	Francie
	500–2 000	Indický oc.	savana, step	Německo, Británie
	500–2 000	Atlantik	savana, step	Francie
	100–1 000	Atlantik	savana, step	Portugalsko
	do 300	bezodtoké	poušť, polopoušť	Německo, Británie
	do 100	Atlantik	polopoušť, step	Francie
	300–1 000	Indický oc.	lesostep	Británie
	500–1 000	Indický oc.	savana, step	Portugalsko

PÍSEMNÝ TEST GEOGRAFICKÝCH ZNALOSTÍ

Celkem 40 bodů

Potřebné vybavení: kalkulačka, psací potřeby

4

5 bodů

Níže je seznam deseti regionů a měst Evropy a deseti produktů či hospodářských aktivit, které jsou pro ně typické. **Do tabulky přiřaď ke každému regionu (městu) jeden produkt (aktivitu) který je pro něj nejcharakterističtější.**

Produkty (aktivity): letiště, móda a design, námořní přístav, říční přístav, produkce vína, přesný průmysl (optika), těžba a zpracování ropy, těžba uhlí, výroba osobních automobilů, výroba závodních automobilů (Formule 1).

Region / město	Produkt / aktivita
Aberdeen	
Donbas	
Duisburg	
Frankfurt nad Mohanem	
Hamburg	
Jena	
Milán	
Oxford a okolí	
Stuttgart	
Tokaj	

5

6 bodů

Mapy stabilního katastru vznikaly ještě v časech Rakouské monarchie, tj. během 19. století. Z praktických důvodů měly tyto mapy poněkud neobvyklé, nedekadické měřítko. V tomto měřítku *1 palec čtvereční na mapě odpovídal 1 dolnorakouskému jitru ve skutečnosti.*

a) **Jaké bylo měřítko těchto map?** Náповěda je k dispozici níže v rámečku.

3 body

Měřítko map bylo:

Náповěda:

Měřítko vycházelo z nemetrické „rakouské“ měrné soustavy:

Jednotky délky:

- základní jednotka – 1 palec
- 1 stěvíc = 12 palců
- 1 sáh = 6 stěvíců

Jednotky plochy:

- základní jednotka – 1 sáh čtvereční (tj. čtverec 1 krát 1 sáh)
- 1 jitra = 1 600 sáhů čtverečních (tj. čtverec 40 krát 40 sáhů)

b) Jaký byl původní **účel** map stabilního katastru?

1 bod

Zakroužkuj jedinou správnou možnost:

topografický - vojenský - turistický - daňový - dopravní

c) Mapy v tomto měřítku se u nás pro některá území používají dodnes.

2 body

Spočítej, kolik hektarů má ve skutečnosti náměstí, které má na takové mapě plochu 3 cm².

Výsledek zaokrouhli na dvě desetinná místa.

Rozloha je: ha

6

10 bodů

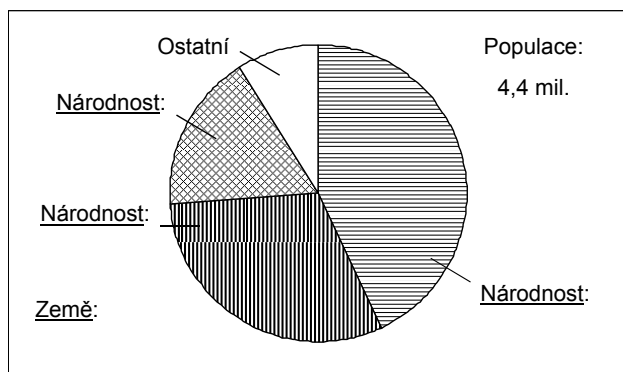
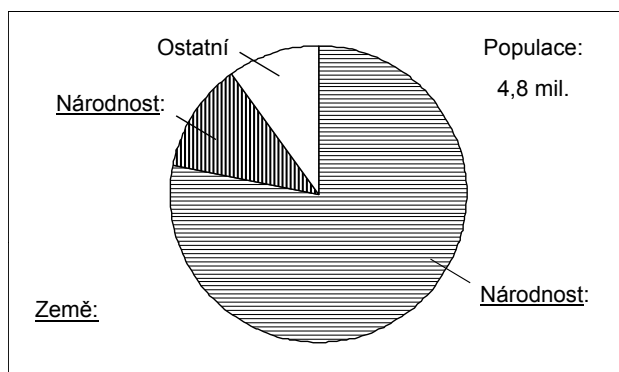
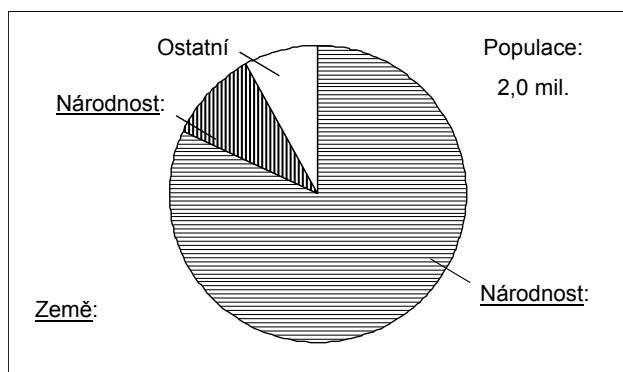
Na území bývalé Jugoslávie se v 90. letech 20. století odehrály tři války – v Chorvatsku, Bosně a Hercegovině a Kosovu. Celkem si vyžádaly 100 až 150 tisíc obětí a byly tak nejhoršími konflikty v Evropě od konce 2. světové války. Jednou z hlavních příčin těchto válek byla národnostní rozrůzněnost – existence „přeshraničních“ národnostních menšin v jednotlivých nástupnických státech Jugoslávie.

a) Níže jsou vyobrazeny diagramy znázorňující národnostní složení těchto tří zemí – **Chorvatska, Bosny a Hercegoviny a Kosova** – před válkou (na počátku 90. let). Pro orientaci jsou též doplněny počty obyvatel zemí (v miliónech). **Do každého diagramu doplň:**

6 bodů

- **název země** (např. Země: Chorvatsko)
- **jednotlivé národnosti** (např. Národnost: Maďaři)

Nápověda: Celkem se v diagramech objevují čtyři národnosti – některé se opakují ve více zemích (ovšem v jednotlivých diagramech nemusí být znázorněny vždy stejnou šrafurou)

b) Národnostní různorodost souvisela v Jugoslávii i s různorodostí náboženskou.

4 body

Níže jsou uvedena čtyři města ležící na území bývalé Jugoslávie.

Ke každému městu napiš převažující náboženství jeho obyvatel v současnosti, a to co nej přesněji (např. Oslo – protestantští křesťané, Teherán – šíitští muslimové apod.):

Dubrovnik – Podgorica –

Novi Sad – Priština –

7

5 bodů

Studenti z osmi evropských měst pustili loďky po řekách, které jejich města protékají. Jednalo se o následující města:

Kaunas – Dijon – Innsbruck – Nižnij Novgorod – Clermont-Ferrand – Štrasburk – Záhřeb – Lublin

a) Do kterých moří jednotlivé loďky doplují?

4 body

Přiřaď k uvedeným mořím města z nabídky:

Baltské moře:

Černé moře:

Středozevní moře:

Severní moře:

Nepřiřazená města:

b) **Odhadni, ze kterého města doplue loďka do moře nejdříve.**

1 bod

Musíme samozřejmě uvažovat situaci, že všechny loďky byly puštěny ve stejnou dobu a pohybovaly se stejnou rychlostí.

Město:

8

3 body

Přiřaďte k následujícím charakteristikám (1–3) odpovídající asijský region z nabídky A–E.

Ke každé charakteristice smí být přiřazen pouze jeden region, proto některé regiony zůstanou nezařazeny.

1) Převážně sunitsko-muslimská populace až na výjimky turkického původu, početná ruská menšina, ekonomika zaměřená na export nerostných surovin (zejména ropy a zemního plynu).

☐

2) Buddhistická nebo muslimská populace (nejlidnatější muslimský stát na světě), rychle se rozvíjející ekonomika založená na exportu průmyslových výrobků.

☐

3) Převážně muslimská populace, národnostně velmi heterogenní, politicky nestabilní, ekonomika až na výjimky založená na exportu energetických surovin.

☐

Asijské regiony:

A) Jižní Asie B) Střední Asie C) Východní Asie
D) Jihozápadní Asie E) Jihovýchodní Asie

9

9 bodů

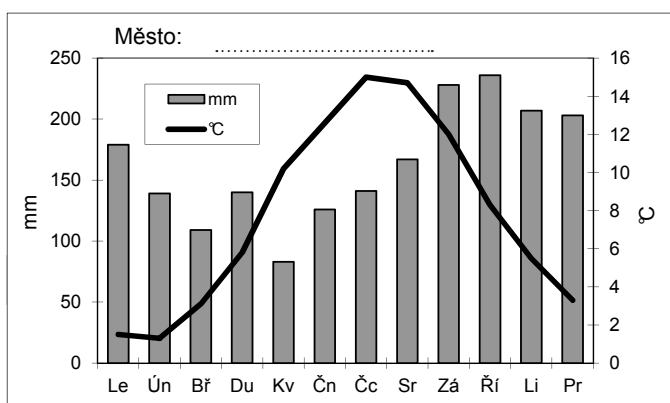
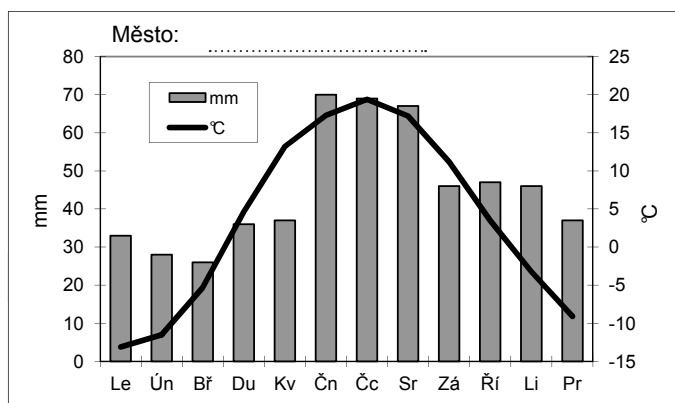
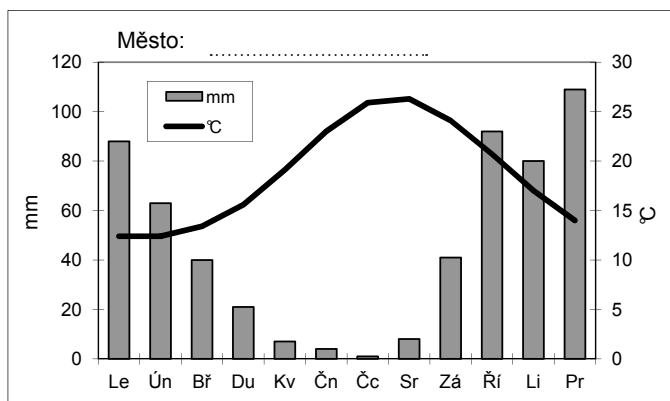
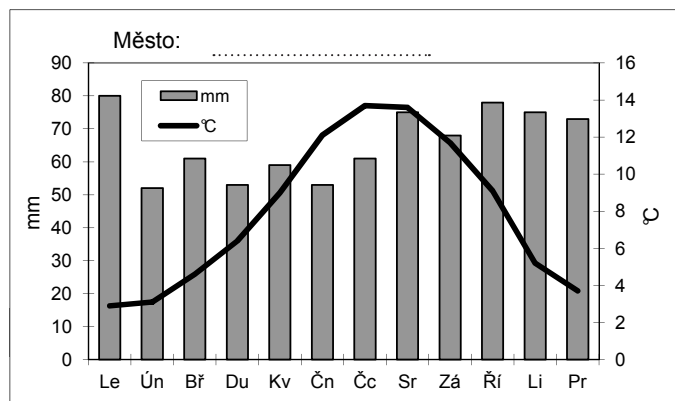
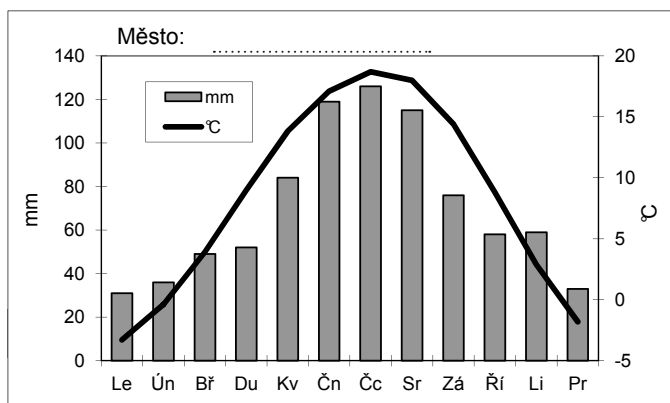
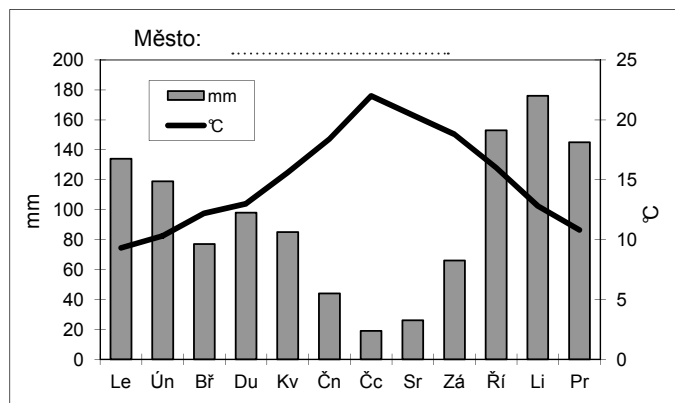
Níže je vyobrazeno šest klimadiagramů, znázorňujících roční průběh srážek a teplot (od ledna do prosince) v šesti evropských městech. Srážky znázorňují šedé sloupce a teploty černá křivka.

Pozor! každý graf má jiný rozsah stupnice na ose y.

Do záhlaví každého grafu napiš město, jemuž daný klimadiagram odpovídá.

Města: Aberdeen, Bergen, Kazaň, Porto, Štýrský Hradec, Valletta

Nápověda: města se nachází v těchto evropských státech: Malta, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Rusko, Velká Británie

10

2 body

Přiřaďte k následujícím státům (1–4) odpovídající začlenění do struktur Evropské unie z nabídky A–E. Ke každému státu smí být přiřazena pouze jedna nabídka příslušností ke strukturám Evropské unie, proto jedna nabídka ze skupiny A–E zůstane nepřirazená.

1) Kypr	☐
2) Litva	☐
3) Lotyšsko	☐
4) Lichtenštejnsko	☐

- A) nečlen Evropské unie
- B) člen Evropské unie, člen eurozóny
- C) člen Evropské unie, člen schengenského prostoru
- D) člen Evropské unie, člen eurozóny, člen schengenského prostoru
- E) nečlen Evropské unie, člen schengenského prostoru

PRAKTICKÁ ČÁST

Celkem 30 bodů

Potřebné vybavení: kalkulačka, minimálně šest různých barev pastelek, psací potřeby

Odlesňování ve světě

Odlesňování patří mezi nejpalčivější globální problémy současnosti. Změnám rozlohy lesa ve světě a jejich příčinám a následkům se proto budeme věnovat v tomto kole Zeměpisné olympiády.

11

6,5 bodu

a) Tabulka níže obsahuje údaje o rozloze kontinentů (či přesněji „světových makroregionů“) a o rozloze lesa v nich v letech 1990 a 2005. Data jsou uvedena v tisících hektarů.

3 body

Abys mohl(a) s těmito daty pracovat, musíš si je upravit tak, aby byla srovnatelná pro různě velké kontinenty.

V tabulce dopočítej tři poslední sloupce. Veškeré výpočty rovnou **zaokrouhluj na 1 desetinné místo**. Nejdříve spočítej **zalesnění (%) jednotlivých kontinentů v letech 1990 a 2005**, tj. kolik procent z celkové rozlohy daného kontinentu v daném roce zaujímal les. Poté spočítej **změnu zalesnění jednotlivých kontinentů mezi roky 1990 a 2005** (v procentech) podle vzorce:

$$100 \cdot \frac{\text{zalesnění 2005}}{\text{zalesnění 1990}}$$

Tento ukazatel přehledně vyjadřuje přírůstky (hodnoty nad 100 %) a úbytky lesa (hodnoty pod 100 %).

Kontinent	Hustota zalidnění 2013 (obyv./km ²)	Rozloha kontinentu (tis. ha)	Rozloha lesa 1990 (tis. ha)	Rozloha lesa 2005 (tis. ha)	Zalesnění kontinentu		Změna zalesnění 1990–2005 (% , když 1990 = 100 %)
					1990 (%)	2005 (%)	
.....	37,1	2 962 656	699 361	635 412			
.....	156,2	2 688 257	558 607	555 560			
.....	111,7	472 647	156 518	167 482			
.....	12,4	2 197 189	848 682	849 929			
.....	18,7	1 879 038	608 782	613 223			
.....	29,3	2 018 518	992 826	924 166			
.....	4,5	849 116	212 514	206 254			

Zdroj: Kabrda, J., Bičík, I. (2010): Dlouhodobé změny rozlohy lesa v Česku i ve světě. Geografické rozhledy 20, č. 1, s. 2–5.

b) Číselné hodnoty v tabulce jsou vyplněny, ale zatím nevíme, **který řádek náleží kterému kontinentu (= světovému makroregionu)**. Seznam světových makroregionů (A–G) je uveden níže.

3,5 bodu

Přiřaď je tedy k jednotlivým řádkům tabulky do prvního sloupce označeného nadpisem *Kontinent*.

Světové makroregiony:

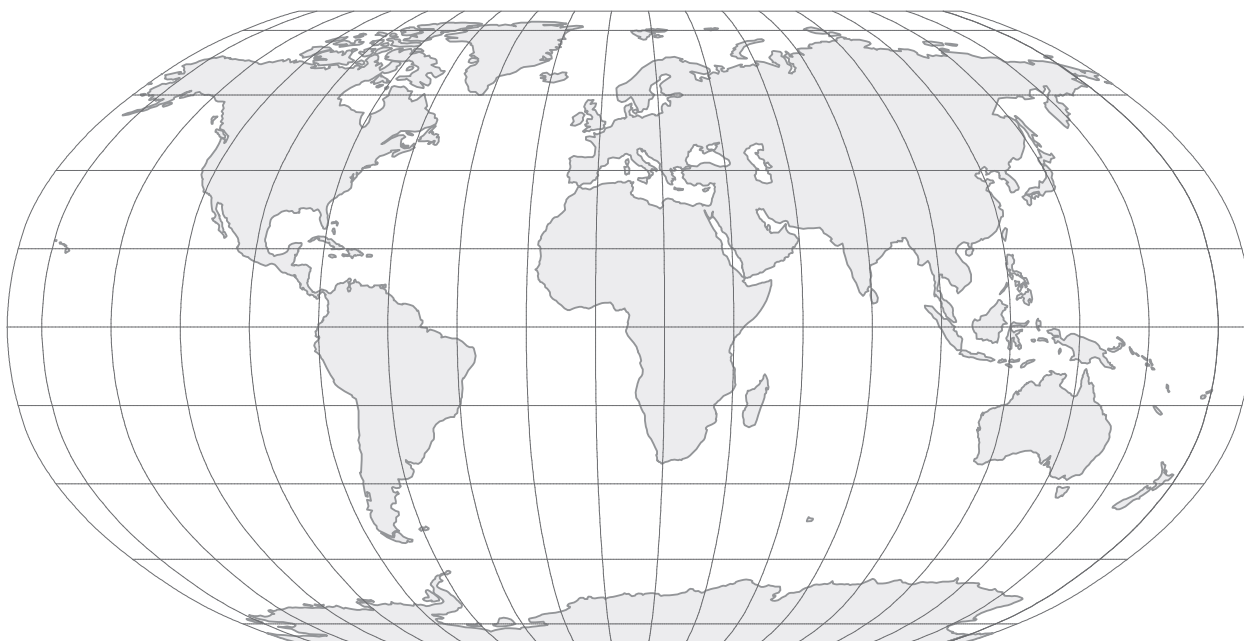
- A) Afrika
- B) Asie (bez bývalého SSSR)
- C) Austrálie a Oceánie
- D) bývalý SSSR (= Svaz sovětských socialistických republik)
- E) Evropa (bez bývalého SSSR)
- F) Latinská Amerika
- G) USA + Kanada + Grónsko

12

5 bodů

Z tabulky je patrné, že zemská souš je lesem pokryta značně nerovnoměrně. Zjednodušeně se dá říci, že dnes nacházíme rozsáhlé souvislé lesní plochy v pěti oblastech světa, i když i zde jsou již člověkem značně poškozeny a zmenšeny.

- a) **Do následující mapy zakresli co nejpřesněji těchto pět oblastí s nejrozsáhlejšími souvislými lesními plochami.** Použij šrafování nebo vybarvení pastelkou.
- b) **K vyznačenému území vždy dopiš, o jaký biom (= šířkové vegetační pásmo) se jedná** (např. „savana“).

13

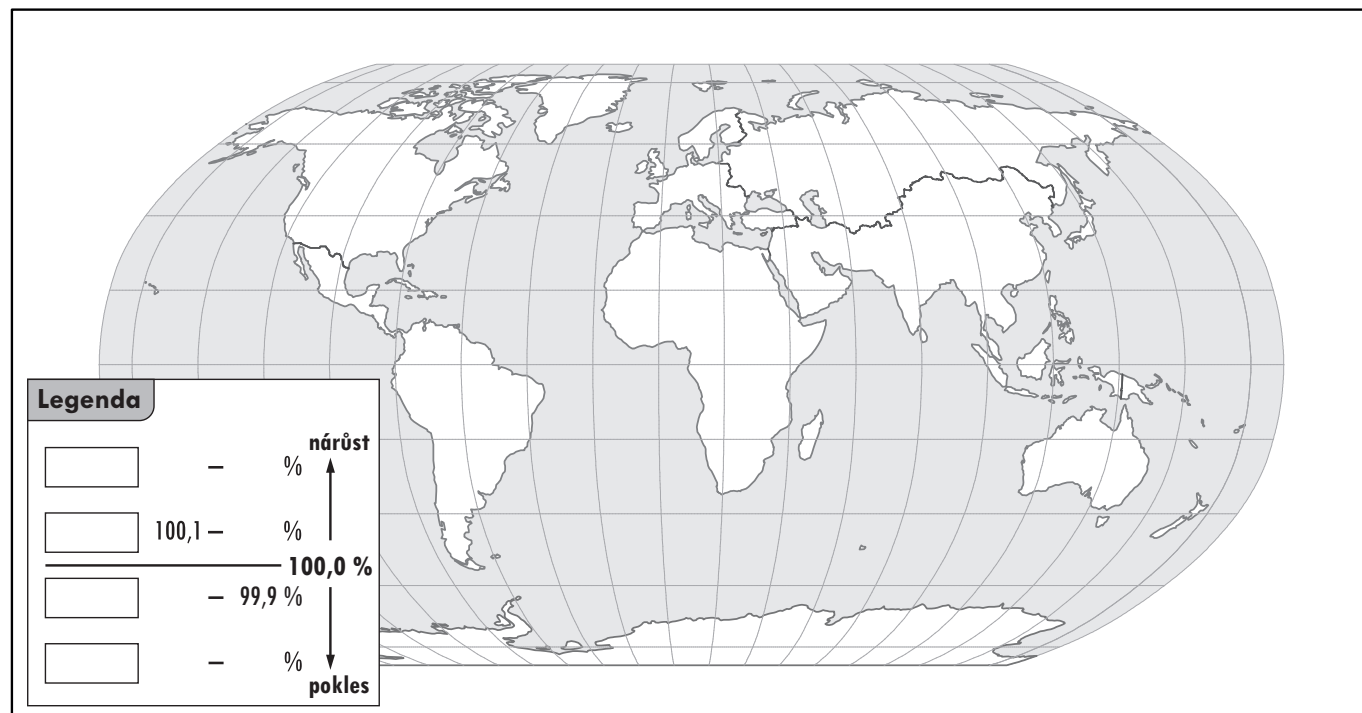
10,5 bodu

Nyní se již budeme věnovat změnám rozlohy lesa tak, jak jsi je spočítal(a) v tabulce. **Z dat v posledním sloupci tabulky vytvoř kartogram znázorňující za jednotlivé kontinenty změnu zalesnění (v %) v období 1990–2005.**

Poznámka: *Kartogram* je mapa znázorňující intenzitu nějakého jevu (v tomto případě změn zalesnění) v předem daných územních jednotkách (v tomto případě kontinentech). Hodnoty daného jevu jsou rozděleny do několika (obvykle 4–8) **intervalů** (skupin) a jednotlivé územní jednotky jsou vykresleny odpovídající barvou. Pomocí kartogramů se v atlasech vyjadřuje například změna počtu obyvatel, úroveň gramotnosti, míra nezaměstnanosti apod.

Svůj kartogram vytvoř do níže přiložené mapy. Nejdříve dopracuj **legendu**, kterou jsme předem rozvrhli do čtyř intervalů – podle hodnot v tabulce stanov vhodné hranice intervalů (v %) tak, aby se v každém intervalu nacházely kontinenty s navzájem co nejpodobnějšími hodnotami. Poté urči **barevnost** pro jednotlivé čtyři intervaly tak, aby byla výsledná mapa přehledná a umožňovala na první pohled rozpoznat kontinenty s přírůstkem a úbytkem lesa. Na základě takto stanovené barevnosti vykresli kartogram – **vybarvi** jednotlivé kontinenty odpovídající barvou. Na ostrovy použij barvu podle toho, ke kterému kontinentu podle tebe náleží, s menšími ostrovy (přibližně Island a menší) se ale příliš nezdržuj. Na závěr se ujisti, že **barevnost mapy plně odpovídá barevnosti legendy a že je legenda správně popsána.**

Změna zalesnění kontinentů v období 1990–2005 (%, když 1990 = 100 %)

14

6 bodů

Jak vyplývá z tabulky i mapy, jedním z nejvýznamnějších projevů současného odlesňování ve světě je **destrukce amazonského tropického deštného lesa**.

- a) **Napiš tři hlavní příčiny úbytku lesních ploch v Amazonii.**
Každou příčinu stručně popiš v rozsahu asi 1 řádku textu:

3 body

.....

.....

.....

- b) **Napiš tři hlavní důsledky odlesňování v Amazonii.**
Může se jednat jak o místní, tak o celosvětové důsledky.
Každý důsledek stručně popiš v rozsahu asi jednoho řádku textu:

3 body

.....

.....

.....

15

2 body

Z tabulky i mapy vyplývá, že v některých makroregionech podíl lesních ploch narůstá.

- a) **Uveďte, co mají tyto makroregiony společného (z hospodářského hlediska):**

.....

.....

- b) **Napište alespoň tři důvody, proč k tomuto trendu nárůstu lesních ploch dochází:**

.....

.....

.....